

ЗАПИТАННЯ ВІД РОЗУМНИКА

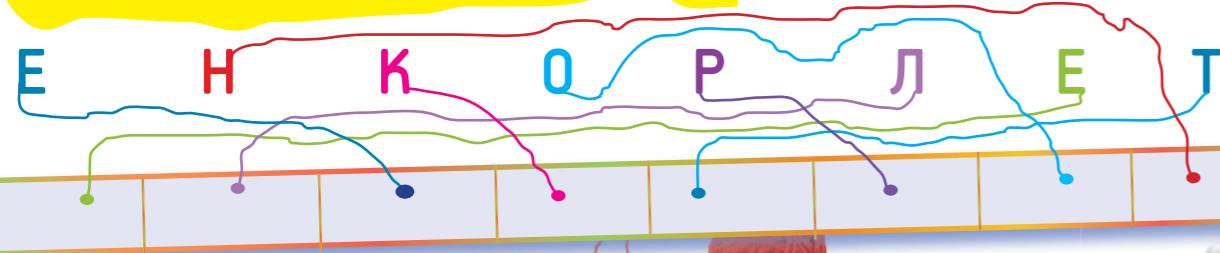
- ❖ Що давно було живим організмом, а з часом скам'яніло і стало коштовністю?
- ❖ Чому „плачє” сосна?
- ❖ Як люди використовують бурштин?
- ❖ Які корисні копалини колись „зеленіли”? Впиши відповіді під картинками.

ЦІКАВИНКИ ВІД ЛАПУНІ

- ❖ Бурштин – найм'якший самоцвіт. Його можна легко подряпти, розбити, він вигоряє на сонці, плавиться за високої температури, горить у полум'ї сірника та пахне хвойною смолою.
- ❖ На різних мовах назва бурштину означає „жар-камінь”, „живиця”, „сяюче сонце”. Його часто називають „сонячним каменем”.
- ❖ Первінні люди цінували бурштин на рівні із золотом.
- ❖ Український Поліський бурштиноносний район – частина найбільшої в Європі Балтійсько-Дніпровської бурштинової провінції.
- ❖ В Україні розроблені три родовища бурштину: у Волинській, Житомирській та Рівненській областях.
- ❖ Поліський бурштин має не лише поширені в світі жовто-коричневі коліори, але й червоні, лимонні, салатові, молочні, зеленкуваті відтінки. Трапляються навіть синювато-зелені, білі та чорні різновиди українського бурштину.
- ❖ Найціннішим та найрідкіснішим є блакитний бурштин з островів Домініка та Гаїті (Центральна Америка) – „копал”. Це – скам'яніла смола рослини хіменеа з родини бобових!

Племінка Пустунчик

Давні греки ہоміїли: якщо викопні смолу потерті об хутро, вона притягує дрібний пил та соломинки. Хочеш дізнатися, як вони назвали бурштин? Розгадай племінку Пустунчик!

Передплатний індекс 89454

Передплатіть газету на 2017 рік на будь-якому поштовому відділені або на нашому сайті www.kolosok.org.ua

Передплати газету
„КОЛОСОЧОК”

Головний редактор:

Дарія Біда, тел.:(032) 236-71-24,
e-mail: dabida@mis.lviv.ua
Дизайн і верстка: Каріне Мкртчян-Адамян

Підписано до друку 26.10.16,
формат 60x84/8.
Друк офсетний. Наклад 12 000 прим.
Адреса редакції: 79038, м. Львів,
а/с 9838. Надруковано в друкарні
ТОВ "Видавничий дім „УКРПОЛ”.

Юний біолог

(твоє ім'я та прізвище)

№25/2016
листопад

Чому плаче сосна?

(Бурштинова казка)

На вихідні Іринка поїхали разом з батьками за містом на Золотий пляж. Там був сосновий бір, крутосхил над каскадом озер, білий пісочок, а на лісовій глявині рясніли кущики брусниці. Іринка ходила босоніж берегом, наче в чарівному краю. Важко повірити, що такі чудові місця ще збереглися поряд з величезним містом!

Раптом дівчинка почула згори дивні звуки, що нагадували схлипування. Маленька дослідниця підняла голову і зрозуміла: то плаче сосна!

– Сосно, чому ти плачеш?

Дерево в брунатно-помаранчевих лусочках зітхнуло і зарипіло, наче від вітру:

– Мої сліззи приносять нещастя людям. Я не хочу плакати, але як подумаю про це, то ще знову плачу!

Іринка не знала, що робити, але в усіх складних ситуаціях, пов'язаних з природою, її допомагав двоюрідний брат.

– Гориславе! – гукнула Іринка. – Там... сосна плаче... не знаю, що їй казати?

Горько допомагав батькам прибрати галевину для відпочинку, але відразу підійшов до молодшої сестрички.

– Перепрошую, – звернувся Горько до сумної Сосни, – як зазвичай дерева стримують слози? Наприклад, у Іринки є носовичок, її можна розрадити чи мось веселим або смачненським. І у неї ніколи не буває сліз без причини. А у вас як?

– У мене це від погоди, – схлипнула Сосна. – Бо дуже тепло і смолистий сік, живиця, яка є в мене під корою, рідне та тече. А ще від ран! Отут нагорі дятел мою кору довбав, шукав шкідників, а внизу – туристи подряпали. І не можу стримувати смолу в собі, бо, заливаючи свіжі порізи, живиця мене лікує. Потім слоза висихає, і якщо натекло багато, зайва смола відпадає.

– Он як? То плачте, якщо це корисно!

– Ні, ні! – схлипувала Сосна, і від цього котилися вздовж стовбура прозорі краплинни, збираючись у бурульку. – Смола затвердіє, впаде на землю, потрапить у воду, пролежить у ній багато років і перетвориться на бурштин! Люди знайдуть його та посваряться! Я знаю, через коштовності навіть вбивають! Я не хочу! Не хочу, щоб гинули люди! І все через мене!

– Якась логіка в цьому є, – Горько поважно, наче лікар-психотерапевт, обійшов довкола стовбура. – Усе на світі пов'язано, і важко вгадати наслідки звичайних подій. Але бурштин – не центр Всесвіту! Погане трапляється не через вас і не через коштовні каміння або інше природне багатство, а через погані вчинки людей!

– Ні, бурштин приносить нещастя! – наполягала Сосна.

– Він такий гарний! – заперечила Іринка. – Прозорий, наче мед, теплий і сяє, як застигле сонечко! У мами є бурштинове намисто, мені дуже подобається ним гратися, особливо взимку, коли мало сонця!

– Бурштин корисний, – додав Горько. – Він може наелектризовувати тіла. Його використовують не лише для прикрас, але й в науці, медицині, парфумерії... І, до речі, щоб зі смоли утворився бурштин, потрібно мільйони років та особливі умови. А тут поряд навіть моря нема!

– Але за мільйони років клімат може змінитися, – заперечила Сосна. – Мені розказував старезний дуб, що моря інколи заливають гори або відступають та залишають пустелі. І люди не змінюються: завжди сваряться через дрібниці!

– За мільйони років люди можуть змінитися! – весело сказала Іринка.

– Ми ж нічого не знаємо про майбутнє!

– Отож! – Сосна була справжньою пессимісткою і очікувала найгіршого. Чи це в ній такий настрій від погоди?

– Спробуємо не панікувати завчасно, – сказав Горько. – Я читав про бурштин, і знаю, що це справді дуже загадковий камінь. Він твердий, але може горіти та розчиняється в кислотах. Утворився з деревної смоли, а не так багато в світі того, що раніше було живим організмом, а, скам'янівши, стало коштовністю!

– Я знаю! – підскочила Іринка. – Це корали та перлини!

– Не сама перлина, а **перламутр**, – виправив брат. – А ще **опал** утворюється з часом із скам'янілого дерева під дією води та тиску. **Кам'яне вугілля, торф, нафта** теж колись росли та зеленіли, а перетворились у джерела енергії для людей.

– І тепер їх спалюють, – додала сестричка.

– Через поклади бурштину справді сваряться цілі країни, але його походження вчені до кінця ще не з'ясували. Кажуть, це викопна смола прадавніх хвойних дерев. Але плачуть дерева завжди, а весь відомий бурштин дуже давній – не молодший за 15 мільйонів років.

У бурштині знаходять багато корисних для дослідження включень, які потрапили у смолу і застигли в ній, наче в склі. Це і пил, і попіл з вулканів, повітряні бульбашки, частки рослин, комашки, жучки, мурахи та їхні личинки, морські мушлі, жабки, шерсть з хутра тварин, навіть морські коники, які точно не лазили по деревах, а потрапили до смоли у воді. Виходить, що давній бурштин – це не окремі краплі, а потік, наче лава вулкану! Однак в жодному шматочку бурштину в усьому світі не знайшли хвойної голки! Отже, нам невідомо, з якого дерева родини хвойних текла смола, що через віки стала дорогоцінністю, та за яких умов це відбувалося.

– Гадаю, умови були надзвичайні. Можливо, катастрофа на кшталт цунамі, коли морська хвиля залила одразу весь прадавній ліс, зламалося безліч дерев, а перед тим ще й було дуже гаряче та волого, бо живиця лилася, як лава. І таке траплялося кілька разів всюди, де зараз є найбільші поклади бурштину.

Сосна слухала дуже уважно і недовірливо хитала кроною.

– Сподіваюся, за нашого життя це не повториться, – заспокоїв її Горько. – Принаймні поки що ваші слози безпечні. Живиця не шкодить людям, навпаки, з неї роблять бальзами для лікування ран та опіків! Аби тільки збирання живиці чи березового соку не вбивало дерева. Не хвилюйтесь, плачте собі на здоров'я!

– Дякую! – прошепотіла Сосна та всміхнулася. Її слози на корі висохли. У свіжих краплинах вигравало сонце на радість Іринці.

Олена Крижановська